

բողջ մեկ ծախուած են պօլսեցի Հայու մը : — 1864 - 79 Արմաշ տպագրուած են՝ բաց ի «Յոյս» են. — Հերձուածող Պապուրին, Վարդապետարան, Համառ.օտ տրամարանութին, Սկզբունք բարոյ, Հնախօսութին, Ռուսմն Համարարքա ՍԷՆՏՐՈՆԻ (Ներսէս Վարժապետան), Հեղարան, Խրատք քնտանեաց, Պոռ.իւրի յաղագս ծանօթութեան Այ., Հաճի Սաֆեր, Ճանապարհորդութին ի Բարեղոն, Վասիորի անդնները, Տեքարդայ ճառ. ոճոյ, Առողջարանութին, Համառ.օտ փիլիսոփայութին, են. :



Ք Ա Ք այ վարագ վանքը Խրիմեան վրդ. (85 Բ. րուանամար) իր տպարանը կ'ունենայ 1858 - 62 ին : — Մինչեւ Սանմ. նոչախում քնական էր որ նոն Հայու տպարան չբացուէր՝ րուսապետութեան պատճառաւ : — Այնուհետեւ կը նիմն ին նետեւեայները . — ԺԱՄ-ԿՈՉԵԱՆ (211 րուանամար), ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ (212 րուանամար), որոնք տպագրուած են **ՎԱՅՆՏՈՍԱՅ** (1911 են սկսեալ քերք), **ԱՇԽԱՏԱՍԿ** (1910 են սկսեալ քերք) : — Իսկ Տ. Չիրունի 1909ին «Մայրենի մամուլ» գաւառաբերքին Ա. նամարը միայն նրատարակեց՝ **խմբարակայ** (*):



ՄԱԻՇ (ՏԱՐԾԱ) ի ԳԼԱԿԱՅ ՎԱՆՔԸ զորժած է դարձեալ Խրիմեան վարդապետ (85 Գ. րուանամար) 1863 ին : — Տե՛ս գինքն ի Պօլիս, 85^Ա րուանամարով :



ԱՔԻԱՏՏԻՍԻ (ԱՔԱՅ) 1871 - 5 նայ տպարան մը Ա. ՎԱՐԳԱՆԵԱՆԻ (213 րուանամար) գոյութիւն ուներ ուր զրոյշուածներէն գիտենք միայն 1875 ի **Ազօրագիրքը** «Յորում պարունակին նոզեշարք աղօթք ի դեմս Ա. պատարագին» : — Այնուհետեւ մինչեւ Սանմ. նոչախում նայ տպարան գոյութիւն չէ ունեցած նոն : Կ. Ա. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ (214 րուանամար) կը նիմնէ **Հոգիար** քերքինն, ուր նապագրուած է **ՏԵՏՈՒՆԶ Ե. ՏԷՄԻՐՆԻՍԿԱՅԵԱՆԻ** (Գ. Վալուսան : — Գարձեալ 1909 ին Ավագ տպագրուած է **ԱՆՂՐԱՆԻԿ** անուամբ գաւառաբերքը :



ՊԻՄԻԱՍ նայ տպարան չէ ճանչցած : 1877 ին նայառառ. տաճկեկար պատկերազարդ 256 էջոց մեկ գիրք լոյս քնծայած է ՄԷՀԷՄԵՆՏ ՇԱՔԻՐ (215 րուանամար), որուն անունն է **Գարուստեան հարեւարներն սէր կիւղէքի** «Մուսալիք գուրպը շքնայի սէյանքերանսի» ժիւլ Վեռնի երկը՝ գոր բարգմանած է Յովն. Գուկասեան : Այս գիրքին ճակատը կը կարդանք. «Մասրիֆի Ռամուֆիէ Նեզարեքի ձեկիլեանինն րովստարը իյէ պիլիմնի աւեֆա օրարագ՝ ԽԻԻՏԱՎԷՆՏԻԿԵԱՐ Վիլյայեքի մարպա՛տարնա քալ օլունըշարը» : — Պիմնէ Զարդարեան օրինակ մը ձեռք ձգած ըլլալով այս նազուագիւտ գիրքն, այս տարի նուիրեց Վեննայի մատենադարանին : — Կարապետ Փանոսեան եւս զիտական երկնատոր այս միենոցն վեպը բարգմանած և նրատարակած է Պօլիս :



ԱՊԻՊԱՆԱՊՕԷՐԱ առաջին ու միակ նայ տպագրիչն ունեցած է 216^Ա. **Տ. Պետոյ. Քնչոյ. Փափաղեան**, աշխարհական անուամբ Յակոբ : Ծնած է 6 Գեկտ. 1847 ին անդ, Արշակունեան դպրոցին ընթացքն աւարտած և մեկնած Երուսաղեմ «Ժառանգաւորացի աշակերտցի» Ծննդավայր դառնալով, քանի մը տարի վաճառատուն մը կը ծառայէ . 1870 ին ուսուցիչ կը կարգուի «Արշակունեան»ի, իսկ 1871 - 6 անօ-

(*) Սահմանադրութեան հռչակումէն վերջ, ինչ ինչ գաւառներու մէջ երեւցող **խմբարակայ** քերքերէն լիեմք կիւստնի **Փերակը**. Ամստա (Տրապիզոն)ի **Գեղջուկը** (1909), Մուհնուստնի **Հայեկը** (1910), Գօնեայի **Յուսարձանը** (1911), Սիվրի Հիսարի **Անահիթը**՝ 1909 ին նիմնուած բժիշկ եւ ուսուցիչ մատուականերէ, (այժմ դադար) :